

Bioetika u južnoj i jugoistočnoj Europi

Izgleđi za integrativnu etičku refleksiju na podlozi intrakulturnih razlika u Europi

Pozdravna riječ na otvaranju konferencije*

Poštovane dame i gospodo, drage kolegice i kolege!

Osobita mi je čast što na otvaranju ove konferencije mogu pozdraviti sudionike koji dolaze iz dvanaest zemalja južne, jugoistočne i središnje Europe. Pozdravljam predstavnike javnih glasila, čiji odaziv svjedoči o interesu javnosti za ovaj skup i za temu kojom se on bavi. Pozdravljam osoblje i vodstvo IUC-a te sve prisutne. Zadovoljstvo mi je što među nama mogu pozdraviti i našeg gosta, predsjednika Hrvatskog filozofskog društva, dr. Ivicu Martinovića.

Pripala mi je i dodatna čast da na ovom otvaranju prvi uzmem riječ, ali upravo zato moram odmah napomenuti da sam samo prvi po abecedi, a ne prvi po važnosti. Ovaj skup iniciran je i najvećim dijelom koncipiran u okviru projekta "Nutzenkultur versus Normenkultur. Zu den intrakulturellen Differenzen in westlichen Bioethik", koji se izvodi unutar DFG – istraživačke skupine "Kulturübergreifende Bioethik. Voraussetzungen, Chancen, Probleme". Voditelj projekta, prof. dr. Walter Schweidler, pozvao me krajem prošle godine da sudjelujem u radu ove konferencije, da bih se nedugo zatim u njeno koncipiranje i organiziranje uključio kao voditelj projekta "Bioetika i filozofija" koji se izvodi na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na toj osnovi razvila se, ne samo inspirativna i ne samo produktivna, nego i veoma ugodna suradnja, što u prvom redu treba zahvaliti – slijedeći Aristotelovu sistematizaciju – etičkim i dijanoetičkim vrlinama kolege dr. Thomasa Sörena Hoffmanna koji je bio zadužen za organizaciju. Kao realni rezultat iz te suradnje proizišlo je zajedničko organiziranje ovog skupa, a kao idealna zadaća proizišla je čvrsta nakana da se ona nastavi i nakon ovog susreta. Štoviše, da se njen entuzijizam pokuša prenijeti na područje koje je naznačeno naslovom i zastupljeno sudionicima ove konferencije.

---

* 1.–3. listopada 2004., Interuniverzitetski centar (IUC), Dubrovnik, Hrvatska.

Ovom prilikom želio bih ukazati na programsku zadaću "europeiziranja bioetike", što je kao regulativno načelo već formulirano u spomenutom projektu "Bioetika i filozofija". Čini se, naime, da se u toj ideji najjasnije ocrta onaj krajnji cilj prema kojem bi programatski trebale težiti naše bioetičke rasprave, istraživanja i projekti. No, da bi zamisao europeiziranja bioetike bila shvaćena na primjeren način, potrebno je eksplicirati tri ključne pretpostavke na kojima se ona zasniva; prva se odnosi na svjetsko-povijesni razlog nastanka bioetike, druga na njen karakter i treća na immanentnu logiku njenog razvoja.

Glavni i onaj najdublji razlog nastanka bioetike treba tražiti u činjenici da je novovjekovna znanost izgubila orijentacijski autoritet i egzistencijalnu mjerodavnost za suvremenog čovjeka, stoga bioetiku prije svega treba shvatiti kao intelektualno i egzistencijalno područje u kojem se stvara orijentacija unutar načelno nove situacije koja je u bitnome određena čimbenicima znanstveno-tehnološkog napretka. Orijehtaciju je pak moguće postizati u različito postavljenim situacijama, različitim sredstvima (metodama) i na različitim razinama elaboracije. U dosadašnjem razvoju bioetika je najprije pružala orijentaciju u "novoj medicinskoj situaciji" sredstvima neposredne moralne refleksije (što se označava kao *principalizam*), a zatim u znatno šire postavljenoj situaciji globaliziranog predmetnog područja sredstvima etičke refleksije u interdisciplinarnom okviru. U skladu s tim u dosadašnjoj povijesti bioetike moguće je razlikovati dvije razvojne faze: *fazu moralne* i *fazu etičke refleksije*.

Ali, kako se moralna i etička refleksija, premda neizostavni momenti u građenju svih formi orijentacije, sve više ispostavljaju kao nedostatna sredstva za postizanje orijentacije u okolnostima prijetee dovršenosti znanstveno-tehničke civilizacije i u situaciji prijeloma svjetsko-povijesnih epoha, tako se bioetika – slijedeći svoju orijentacijsku ulogu – sve više usmjerava prema *filozofijsko-povijesnoj refleksiji*. Time ulazi u novu razvojnu fazu u kojoj će tek moći do kraja iskazati svoje orijentacijske potencijale. To, međutim, podrazumijeva aktiviranje ne samo filozofije povijesti nego i ukupne eurokontinentalne filozofske tradicije u bioetičkom metodološkom obrascu. Otud jasno proizlazi da europeizacija bioetike nije interni niti institucionalni problem bioetike u Europi, nego konstitucionalni i razvojni imperativ bioetike kao takve. Pritom se, pak, nameće pitanje zašto bi se zamašnom zadaćom europeiziranja bioetike i stvaranja europskog bioetičkog horizonta trebali baviti oni koji žive ili pak oni koji se okupljaju na bioetičkim skupovima na geografskoj periferiji Europe. Odgovor je jednostavan: zato što je na periferiji horizont – najotvoreniji.

Ante Čović

Pročelnik Odsjeka za filozofiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Predsjednik Hrvatskoga bioetičkog društva